PERSONAL AND SOCIAL ADJUSTMENT

Relationship Between Personal And Social Adjustment With Locus of Control and Gender in Intelligent High School Student

Ameneh Ghartappeh
PhD Candidate in Educational Psychology, Dept. of Educational Psychology, Faculty of health Kermanshah University of Medical Sciences (KUMS), Kermanshah, Iran.

Siavash Talepasand
Associate Professor, Dept. of Educational Psychology, Semnan University, Semnan, Iran.

Gholam Reza Manshaee
Assistant professor, Dept. of Psychology, Isfahan(Khorasgan)Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.

Mitra Abolfathi
PhD. Candidate. Health Education and Health Promotion, School of Health, Iran University of Medical Sciences (IUMS), Tehran, Iran.

Mahnaz Solhi
* Associate Professor, Dept. of Health Services and Health Education, School of Health,Iran University of Medical Sciences (IUMS), Tehran, Iran (Corresponding author) solhi.m@iums.ac.ir

Shahnaz Gharatappeh
PhD. In sociology, Dept. of Social Groups Teacher, Farhangian University, Kermanshah, Iran.

Received: 03 Augustr 2014
Accepted: 08 March 2015

ABSTRACT

Background and objectives: Adjustment is the most important sign of mental health. Determination of factors which affect adjustment is important. This study aimed to determine the relationship between personal and social adjustment with locus of control and gender in intelligent high school students in Kermanshah.

Methods: In this descriptive cross-sectional study 106 high school students of Kermanshah were selected randomly. Data collection tools were Ratter's locus of control scale, the California Psychological Inventory (CPI) including 12 concepts of social and personal adjustment, and a demographic questionnaire. Data was analyzed by using correlation, ANOVA through SPSS16.

Results: There was no significant difference between personal adjustment and gender. But social adjustment in girls' intelligent was more than boys' intelligent (p<0.03). There was an interaction between gender and locus of control with personal adjustment (p<0.03). The interaction between the effect of gender and locus of control in social adjustment was not significant. Neurotic symptoms, rejection tendency, dependence feeling (among personal adjustment components) and family relation, school relation (among social adjustment components social frames) had negative significant relative to locus of control.

Conclusion: Locus of control is a related factor on social adjustment in the intelligent high school students and gender is a related factor in their social adjustment.

Paper Type: Research Article.

Keywords: Locus of control, Social adjustment, Personal adjustment, Intelligent high school students, Kermanshah.

▶ **Citation**: Ghartappeh A, Talepasand S, Manshaee Gh R, Abolfathi M, Solhi M, Gharatappeh Sh. Relationship between personal and social adjustment with locus of control and gender in intelligent high school student. Iranian Journal of Health Education and Health Promotion. Summer 2015; 3 (2):159-165.

[Downloaded from journal.ihepsa.ir on 2026-10-10]

سازگاری فردی و اجتماعی

ارتباط سازگاری فردی و اجتماعی با منبع کنترل و جنسیت در دانش‌آموزان تیزهوش دبیرستانی کرمانشاه

آمنه قرتپه
دانشجوی دکترای تخصصی روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران

سیاوش طالع‌پسند
دانشیار دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی ، دانشگاه سمنان، سمنان، ایران

غلامرضا منشئی
استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان(خوراسگان)، اصفهان، ایران.

میترا ابوالفتحی
دانشجوی دکترای تخصصی آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران.

مهناز صلحی
* دانشیار گروه خدمات بهداشتی و آموزش بهداشت، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی ایران، تهران، ایران. (نویسنده مسئول) solhi.m@iums.ac.ir

شهناز قره تپه
دکترای تخصصی جامعه شناسی، گروه اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان کرمانشاه، کرمانشاه، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۵/۱۲
تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱۲/۱۸

چکیده

زمینه و هدف: سازگاری مهم‌ترین نشانه سلامت روان است. شناسایی عواملی که می‌تواند بر سازگاری تأثیرگذار باشد حائز اهمیت است. هدف این مطالعه تعیین ارتباط سازگاری فردی و اجتماعی با منبع کنترل و جنسیت در دانش‌آموزان تیزهوش دبیرستانی کرمانشاه است.

مواد و روش‌ها: این مطالعه مقطعی از نوع توصیفی و تحلیلی است که روی ۱۰۶ دانش‌آموز تیزهوش دبیرستانی شهر کرمانشاه که به روش تصادفی انتخاب شده بودند، انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌های استاندارد منبع کنترل راتر، آزمون شخصیتی کالیفرنیا در ۱۲ بعد سازگاری فردی و اجتماعی و پرسشنامه جمعیت‌شناختی بود. داده‌های به‌دست‌آمده از تکمیل پرسشنامه‌ها با استفاده از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس دوطرفه تجزیه‌وتحلیل شد.

یافته‌ها: میان سازگاری فردی و جنسیت دانش‌آموزان تیزهوش موردبررسی تفاوت معنادار دیده نشد. اما سازگاری اجتماعی دختران تیزهوش بیش از پسران تیزهوش بود ($p>0/03$). جنس و منبع کنترل با سازگاری فردی کنش متقابل داشت ($p>0/01$)؛ به‌طوری‌که دختران با منبع کنترل درونی از سازگاری فردی بالاتری نسبت به دختران با منبع کنترل بیرونی برخوردار بودند ($p>0/01$). تعامل جنس و منبع کنترل بر سازگاری اجتماعی معنادار نبود. از بین مؤلفه‌های سازگاری فردی، نشانگان عصبی، تمایلات واپس‌زده و احساس وابستگی و از بین مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی، قالب‌های اجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه با منبع کنترل همبستگی منفی معناداری داشتند.

نتیجه‌گیری: منبع کنترل به‌عنوان یک عامل مرتبط با سازگاری فردی دانش‌آموزان تیزهوش موردبررسی و جنسیت به‌عنوان یک عامل مرتبط با سازگاری اجتماعی آنان مطرح است.

نوع مقاله: پژوهشی

کلیدواژه‌ها: منبع کنترل، سازگاری فردی، سازگاری اجتماعی، دانش‌آموزان تیزهوش، کرمانشاه.

◀ **استناد:** قرتپه آ، طالع‌پسند س، منشئی غ ر، ابوالفتحی م،۴ صلحی م، قره تپه ش. ارتباط سازگاری فردی و اجتماعی با منبع کنترل و جنسیت در دانش‌آموزان تیزهوش دبیرستانی کرمانشاه. فصلنامه آموزش بهداشت و ارتقاء سلامت. تابستان ۱۳۹۴؛۳ (۲):۱۵۹-۱۶۵.

[Downloaded from journal.ihepsa.ir on 2026-10-10]

مقدمه

نوجوانان به دلیل تغییرات پیچیده و سریعی که در این دوره از زندگی تجربه می کنند، در مقابل اختلال‌های رفتاری و نابهنجارهای روانی آسیب‌پذیری بیشتری دارند (۱). دست‌یابی به هدف‌های آموزشی با وجود آشفتگی‌های عاطفی سازشی امری مشکل و غیرممکن است. از سویی سازگاری امروز جوانان اثر قابل‌توجهی در سازگاری آتی آنان در نقش‌های شغلی و خانوادگی خواهد داشت (۲). به همین جهت شناسایی عواملی که می‌تواند بر سازگاری به‌عنوان مهم‌ترین نشانه سلامت روان تأثیرگذار باشد، حائز اهمیت است و ضروری است که مشکلات سازگاری این قشر موردتوجه قرار گیرد. سازگاری یک فرایند روان‌شناختی است که بر اساس آن فرد با تمایلات و چالش‌های زندگی روزمره مقابله می کند و یا آن‌ها را در کنترل خود درمی‌آورد. در این میان «منبع کنترل» یکی از ویژگی‌های شخصیتی است که با سازگاری فردی و اجتماعی در ارتباط است (۳). مفهوم منبع کنترل در چارچوب نظریه راتر ارائه‌شده و به بعد فرضی درونی و بیرونی تقسیم می گردد. گروهی که موفقیت‌ها و شکست‌هایشان را عموماً به شخص نسبت می‌دهند، افراد دارای «منبع کنترل درونی» نامیده می‌شوند و گروه دوم که موفقیت‌ها و شکست‌هایشان را معمولاً به عوامل بیرون از خود بخت و اقبال یا دشواری موقعیت‌ها نسبت می‌دهند افراد دارای «منبع کنترل بیرونی» نام گرفته‌اند (۴). راتر در سال ۱۹۷۵ ارتباط بین منبع کنترل درونی و بیرونی و علائم روانی را بیان کرد. به این ترتیب که آن‌هایی که گرایش به منبع کنترل درونی دارند، نسبت به افراد دارای منبع کنترل بیرونی نشانه‌های کمتری از علائم روانی را از خود نشان می‌دهند (۵).

از سوی دیگر جنسیت افراد نیز از عوامل تأثیرگذار در سازگاری آنان است (۳،۶-۸). سازگاری به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده سلامت روان با متغیرهایی همچون نگرش مذهبی و نوع‌دوستی (۹-۱۰)، خودکارآمدی و عزت‌نفس (۱۰)، رضایت شغلی و اشتغال مادر (۱۱-۱۲)، تعامل‌های درونی خانواده (۱۳)، مهارت‌های حل مسئله (۱۴)، پیشرفت تحصیلی (۲)، هوش هیجانی (۱۵)، منبع کنترل (۳ و ۱۶) در ارتباط است.

با توجه به ارتباط منبع کنترل با سازگاری فردی و اجتماعی(۳) و تأکید نظریه های روانشناسی بر رابطه هوش و سازگاری، این پژوهش بر آن است تا با کنترل متغیر هوش به تبیین بهتر سایر عوامل مؤثر بر سازگاری فردی و اجتماعی بپردازد(۴). هدف پژوهش حاضر علاوه بر بسط نتایج پژوهش‌های گذشته، تعیین ارتباط سازگاری فردی و اجتماعی با منبع کنترل و جنسیت در دانش‌آموزان تیزهوش دبیرستانی کرمانشاه است. نتایج این مطالعه در برنامه ریزی های ارتقاء وضع سازگاری این دانش آموزان کاربرد دارد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش مطالعه‌ای مقطعی-توصیفی و تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان تیزهوش سال اول تا سوم متوسطه استان کرمانشاه در سال تحصیلی ۱۳۸۶-۱۳۸۷ مشتمل بر یک دبیرستان تیزهوش پسران و یک دبیرستان تیزهوش دختران بود. تعداد آنان ۴۴۱ نفر شامل ۲۱۴ دختر و ۲۲۷ پسر بودند؛ از میان آنان ۱۰۶ نفر (۵۲ دختر و ۵۴ پسر) به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده جهت شرکت در مطالعه انتخاب گردیدند. از ۵۲ پاسخ‌نامه مربوط به دختران یک پاسخنامه به علت کامل نبودن پاسخ‌ها حذف گردید و بدین ترتیب حجم نمونه به ۱۰۵ نفر تقلیل یافت. ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش عبارت بودند از:

الف) مقیاس منبع کنترل راتر: این مقیاس دارای ۲۹ گویه است که شش گویه آن حالت خنثی دارد و ۲۳ گویه باقی‌مانده تعیین‌کننده منبع کنترل آزمودنی است و دامنه نمرات می‌تواند از صفر تا ۲۳ باشد. افرادی که در این مقیاس نمره ۸ و پایین‌تر را کسب نمایند، دارای منبع کنترل درونی و کسب نمره بالاتر از ۸ نشانه منبع کنترل بیرونی است. جهت بررسی روایی این مقیاس از روایی همزمان استفاده شد که بر اساس همبستگی نمرات آن با مقیاس رضایت اجتماعی مارلور ـ کراون درصد مطلوبی گزارش‌شده است (۱۷). بر اساس مطالعه مقدماتی ضریب پایایی

[Downloaded from journal.ihepsa.ir on 2026-10-10]

مقیاس منبع کنترل راتر با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۴ به‌دست‌آمد.

ب) آزمون شخصیتی کالیفرنیا:[1] که دارای دو قطب سازگاری فردی و اجتماعی است و ۹۱ سؤال دارد. ۹۰ سوال (سؤالات ۹۰-۱) سازگاری فردی و ۷۴ سوال (سؤالات ۹۱-۱۸) سازگاری اجتماعی را می‌سنجند. این آزمون دارای ۱۲ خرده‌مقیاس است که در زمینه سازگاری فردی ۶ نمره اختصاصی مربوط به عامل‌های اتکا به نفس، درک ارزش خویشتن، آزادی شخصی، احساس وابستگی، تمایلات واپس‌زده، نشانگان عصبی و از مجموع نمرات این بخش یک نمره به‌عنوان سازگاری فردی به دست می‌آید. در زمینه سازگاری اجتماعی ۶ نمره اختصاصی مربوط به عامل‌های قالب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، علایق ضد اجتماعی، روابط خانوادگی، روابط مدرسه‌ای، روابط اجتماعی و از مجموع نمرات این بخش یک نمره به‌عنوان سازگاری اجتماعی به دست می‌آید.

برای پایایی آزمون شخصیتی کالیفرنیا، در مطالعه مقدماتی با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ برای مقیاس سازگاری فردی ضریب ۰/۸۷ و برای مقیاس سازگاری اجتماعی ضریب ۰/۸۵ به دست آمد. افتخار صعادی(۱۸) روایی مقیاس آزمون شخصیتی کالیفرنیا را در حیطه‌های سازش فردی، سازش اجتماعی و نمره کل به وسیله همبسته‌کردن پرسش‌های ملاک روابط افراد با خود و دیگران با این حیطه‌ها معنی‌دار گزارش نموده است.

ج) پرسشنامه مشخصات جمعیت‌شناختی: که ۷ سؤال را در زمینه وضعیت تحصیلات و شغل پدر و مادر، در قید حیات بودن والدین، تعداد فرزندان خانواده در برمی‌گرفت.

ابتدا جهت حضور در مدرسه با واحد استعدادهای درخشان سازمان آموزش‌وپرورش و مدیران مدرسه هماهنگی شد. با استخراج اسامی دانش‌آموزان موردمطالعه و ضمن هماهنگی با معلمانشان طرح تحقیقاتی اجرا گردید. در ابتدا برای جلب همکاری دانش‌آموزان به آنان اطمینان داده شد که نتایج پژوهش هیچ ارتباطی با وضعیت تحصیلی آنان نخواهد داشت و کلیه پاسخ‌ها محرمانه خواهد ماند. سپس برای کنترل تأثیر دو متغیر منبع کنترل و سازگاری بر یکدیگر از روش کنترل اثر ترتیب استفاده گردید. به‌صورتی که در تعدادی از آزمودنی‌ها ابتدا آزمون شخصیتی کالیفرنیا و سپس مقیاس منبع کنترل انجام شد و در تعدادی دیگر ابتدا مقیاس منبع کنترل و سپس آزمون شخصیتی کالیفرنیا اجرا شد. برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی میانگین و انحراف‌معیار و برای آزمون فرضیه‌ها از ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس دوطرفه استفاده گردید.

یافته‌ها

۴۹٪ آزمودنی‌ها را دختران و ۵۱٪ آنان را پسران تشکیل می‌دادند. تحصیلات مادران در سطح زیر دیپلم و دیپلم بالاترین فراوانی را به خود اختصاص داده بود؛ به‌طوری‌که ۵۶/۹٪ دختران و ۵۵/۶٪ پسران تحصیلات مادر خود را در این سطح اعلام نموده‌اند. این در حالی است که تحصیلات پدران از سطح بالاتری برخوردار بود؛ ۴۷٪ دختران و ۴۶/۳٪ پسران تحصیلات پدرانشان را در مقطع کاردانی و کارشناسی گزارش کرده بودند. در نمونه آماری دختران ۵۵٪ و در نمونه آماری پسران ۶۳٪ مادران خانه‌دار بودند. شغل پدر دختران ۳۱/۴٪ کارمند و ۲۷/۸٪ پسران پدرانشان شغل آزاد داشتند؛ که بالاترین فراوانی را در بین سایر مشاغل به خود اختصاص دادند. ۵۲/۹ دختران و ۵۹/۳ پسران دارای خانواده‌هایی با دو فرزند هستند و ۲٪ دختران و ۵/۶ پسران یکی از والدینشان فوت نموده بودند.

میانگین ± انحراف‌معیار نمرات سازگاری فردی دانش‌آموزان دختر و پسر به ترتیب ۱۲/۰۵± ۵۸ /۸ و ۱۲/۲۲± ۵۸ /۸ و میانگین ± انحراف‌معیار نمرات سازگاری اجتماعی دختران و پسران به ترتیب ۹/۸۸ ± ۶۱ /۵ با ۱۱/۰۷ ± ۵۷/۵ بود.

همان‌طور که در جدول ۱ دیده می‌شود تفاوت معناداری بین سازگاری فردی و جنسیت دانش‌آموز تیزهوش موردبررسی دیده نشد (P>۰/۸۱۹ ، df=۱ ، f=۰/۰۵۳).

1. California Psychological Inventory (CPI)

[Downloaded from journal.ihepsa.ir on 2026-10-10]

جدول ۱. تحلیل واریانس دوطرفه نمرات سازگاری فردی

منابع واریانس	مجموع مجذورات SS	درجه آزادی df	میانگین مجذورات MS	نسبت F	سطح معناداری p
جنسیت	۷/۳۱۸	۱	۷/۳	۰/۰۵۳	۰/۸۱۹
منبع کنترل	۳۵۸/۵۶	۱	۳۵۸/۵	۲/۵۸	۰/۱۱۱
تعامل منبع کنترل و جنسیت	۸۵۵/۸۱	۱	۸۵۵/۸	۶/۱۷۲	۰/۰۱۵
واریانس درون‌گروهی (خطا)	۱۴۰۰۵/۸۷	۱۰۱	۱۳۸/۶۷	-	-

درحالی‌که بر اساس نتایج مشاهده‌شده در جدول ۲ میان سازگاری اجتماعی و جنسیت رابطه معنادار وجود داشت (P >۰/۰۳۵ ، df =۱ ، f=۴/۵۸۲).

جدول ۲. تحلیل واریانس دوطرفه نمرات سازگاری اجتماعی

منابع واریانس	مجموع مجذورات SS	درجه آزادی df	میانگین مجذورات MS	نسبت F	سطح معناداری p
جنسیت	۴۹۰/۴۷۴	۱	۴۹۰/۴۷	۴/۵۸۲	۰/۰۳۵
منبع کنترل	۵۶۳/۲۳۲	۱	۵۶۳/۲۳	۵/۲۶۱	۰/۰۲۴
تعامل منبع کنترل و جنسیت	۱۷/۳۰۱	۱	۱۷/۳۰	۰/۱۶۲	۰/۶۸۹
واریانس درون‌گروهی (خطا)	۱۰۸۱۲/۴۰۵	۱۰۱	۱۰۷/۰۵	-	-

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از جدول ۱، میان تعامل جنس و منبع کنترل با سازگاری فردی رابطه معنادار به دست آمد (P>۰/۰۱۵ ، df=۱ ، f=۶/۱۷۲)؛ اما همان‌طور که در جدول ۲ دیده می‌شود میان تعامل جنس و منبع کنترل با سازگاری اجتماعی رابطه معنادار آماری به دست نیامد (f=۰/۱۶۲ ، P>۰/۶۸۹ ، df=۱).

بر اساس نتایج به‌دست‌آمده از آزمون ضریب همبستگی پیرسون از میان مؤلفه‌های سازگاری فردی، منبع کنترل با تمایلات واپس‌زده، احساس وابستگی و نشانگان عصبی همبستگی منفی معنادار به میزان r= -۰/۳۲، r= -۰/۲۵ و r=-۰/۲۹ (p=۰/۰۰۹، p=۰/۰۰۳ و p=۰/۰۰۱) نشان داده شد (جدول ۳).

جدول ۳. ضریب همبستگی پیرسون بین منبع کنترل و سازگاری فردی

عامل‌های سازگاری فردی	منبع کنترل		
	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری P
اتکا به نفس	۱۰۵	۰/۱۴۵	۰/۱۴۳
درک ارزش خویشتن	۱۰۵	-۰/۰۸۹	۰/۳۶۸
آزادی شخصی	۱۰۵	-۱۶۹/۰	۰/۰۸۶
احساس وابستگی	۱۰۵	-۰/۲۵۳**	۰/۰۰۹
تمایلات واپس‌زده	۱۰۵	۰/۳۲۷**	۰/۰۰۱
نشانگان عصبی	۱۰۵	-۰/۲۹۱**	۰/۰۰۳
نمره کلی سازگاری فردی	۱۰۵	-۰/۳۰۱	۰/۰۱

* p>۰/۰۵
** P>۰/۰۱

همان‌طور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود از میان مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی نیز میان منبع کنترل با قالب‌های اجتماعی، روابط خانوادگی و روابط مدرسه همبستگی منفی معنادار به میزان r=-۰/۲۱، r= -۰/۳۳ و r= -۰/۲۲ (p=۰/۰۳، p=۰/۰۰۰۱ و p =۰/۰۲) به دست آمد.

جدول ۴. ضریب همبستگی پیرسون بین منبع کنترل و سازگاری اجتماعی

عامل‌های سازگاری اجتماعی	منبع کنترل		
	تعداد	ضریب همبستگی	سطح معناداری p
قالب‌های اجتماعی	۱۰۵	-۰/۲۱۰*	۰/۰۳۲
مهارت‌های اجتماعی	۱۰۵	-۰/۰۸۱	۰/۴۰۹
علائق ضد اجتماعی	۱۰۵	-۰/۱۹۵	۰/۰۴۶
روابط خانوادگی	۱۰۵	-۰/۳۳۴**	۰/۰۰۰۱
روابط مدرسه‌ای	۱۰۵	-۰/۲۲۳*	۰/۰۲۲
روابط اجتماعی	۱۰۵	-۰/۱۳۹	۰/۱۵۸
نمره کلی سازگاری اجتماعی	۱۰۵	-۰/۳۱۱	۰/۰۱

*p>۰/۰۵
**P>۰/۰۱

بحث

نتایج پژوهش حاضر نشان داد تفاوت معناداری بین سازگاری فردی

[Downloaded from journal.ihepsa.ir on 2026-10-10]

دختران و پسران تیزهوش وجود ندارد، درحالی‌که در یافته‌های مطالعه هوکیم (۱۹) تفاوت معناداری را بین زنان و مردان در همه ابعاد مشکلات مرتبط با سلامت روانی نشان دادند؛ زنان نوجوان احتمال بیشتری برای حساسیت‌های درون شخصیتی، افسردگی، اضطراب و دلواپسی نسبت به مردان دارند. در مطالعه فینگولد (۲۰) مردها نسبت به زنان عزت‌نفس مثبت‌تری را نشان دادند. هرچند که در مطالعه کوثری (۳) دختران دانش‌آموز سازگاری فردی بالاتری را نسبت به پسران از خود نشان دادند.

بر اساس یافته‌های این پژوهش دختران تیزهوش از سازگاری اجتماعی بالاتری نسبت به پسران تیزهوش برخوردار بودند که با نتایج مطالعه پیرلو (۲۱)، کوثری (۳) و حق‌شناس و همکاران (۸) همسو است. مطالعه پیرلو (۲۱) حاکی از آن است که مردان رفتارهای تهاجمی و ناسازگارانه بیشتری را بروز می‌دهند. در تبیین یافته‌های این بخش پژوهش می‌توان به نظریه نقش اجتماعی کابرک اشاره نمود. او بیان می‌دارد که اگرچه ممکن است سازگاری فردی و اجتماعی ریشه بیولوژیکی داشته باشد ولی تجربیات شخصی از عوامل ارثی و بیولوژیکی بااهمیت‌تر است (۳). او معتقد است که در این میان فرایند اجتماعی شدن، خانواده و مدرسه دختران را به جهات متفاوتی سوق می‌دهند، در اکثر فرهنگ‌های غربی پرخاشگری پسران بیش از دختران قابل‌گذشت است و از پسران انتظار می‌رود کنش‌های خود را از راه‌های فیزیکی تخلیه کنند (۲۲). از سوی دیگر زمینه رفتار ناسازگار برای پسران هموارتر است. کنترل نکردن کافی بر پسران از طرف خانواده باعث افزایش رفتارهای ناسازگار در آن‌ها می‌گردد. درحالی‌که دختران تحت کنترل شدید خانواده و جامعه قرار داشته و زمینه رفتار ناسازگار برای آن‌ها محدود است (۳). درنتیجه، شیوه‌های تربیتی والدین یا نگرش خاص آن‌ها در این مورد نیز می‌تواند نتایج کاملاً متفاوتی بر پسران و دختران داشته باشد. نتیجه نسبتاً شدید برای رفتار پرخاشگرانه منجر به واپس‌زنی پرخاشگری در دختران می‌شود؛ اما پرخاشگری پسران را افزایش می‌دهد.

از دیگر نتایج این مطالعه آن بود که جنسیت و منبع کنترل بر سازگاری فردی کنش متقابل دارند. اثر تعاملی جنس و منبع کنترل بر سازگاری فردی تنها در حالتی است که این اثر در بین دختران به‌صورت درونی و بیرونی سنجیده می‌شود. به‌طوری‌که سازگاری فردی دختران، با منبع کنترل درونی بیش از دختران با منبع کنترل بیرونی است. نتیجه حاصل از این پژوهش با مطالعه کوثری (۳) مغایرت داشت. در پژوهش مذکور این اثر تعاملی معنی‌دار نبود. در این زمینه مطالعات بسیار محدود است و پژوهشگر جز مطالعه کوثری پژوهش دیگری را نیافت که این اثر تعاملی را موردبررسی قرار داده باشد و از این یافته‌ها می‌توان نتیجه گرفت، به علت بالا بودن اختلالات درونی‌سازی در دختران و ازآنجاکه منبع کنترل درونی و باور و اعتقاد خود به داشتن کنترل بر حوادث وقایع در ایجاد واکنش‌های عاطفی ناشی از این استنباط‌ها تأثیرگذار است. به همین دلیل دختران با منبع کنترل درونی از سازگاری فردی بالاتری نسبت به دختران با منبع کنترل بیرونی برخوردار هستند.

یافته دیگر این پژوهش بیانگر آن است که تأثیر تعاملی منبع کنترل و جنسیت بر سازگاری اجتماعی معنادار نیست که با نتیجه حاصل از مطالعه کوثری (۳) همخوانی دارد. شاید معنادار نبودن این اثر بدان سبب باشد که تفاوت‌های جنسیتی در رفتار ظاهراً محصول تعامل چرخه‌ای بین عوامل نهادی و فرهنگی است که از طریق شیوه‌های فرزند پروری والدین اعمال می‌گردد (۲۳).

محدودیت این مطالعه قابلیت تعمیم‌پذیری محدود نتایج است. همچنین انجام مطالعه در شهرستان‌های دیگر پیشنهاد می‌شود.

نتیجه‌گیری

منبع کنترل به‌عنوان یک عامل مرتبط با سازگاری فردی دانش‌آموزان تیزهوش موردبررسی و جنسیت به‌عنوان یک عامل مرتبط با سازگاری اجتماعی آنان مطرح است. برای افزایش سازگاری فردی این دانش‌آموزان باید روی دورنی‌کردن منبع کنترل

[Downloaded from journal.ihepsa.ir on 2026-10-10]

در آن‌ها کار شود. همچنین باید برای افزایش سازگاری اجتماعی در دانش‌آموزان تیزهوش پسر مداخلات مناسب برنامه‌ریزی شود.

سپاسگزاری

این مطالعه حاصل پایان‌نامه در مقطع کارشناسی ارشد است. نویسندگان از همکاری مسئولان آموزش‌وپرورش و کارکنان و دانش‌آموزان دبیرستان‌های استعداد درخشان شهرستان کرمانشاه قدردانی می کنند.

References

1. Shaffer D, Kipp K. Developmental psychology: Childhood and adolescence: Cengage Learning; 2013.View Link
2. Basir Shabestari S, Shirinbak I, Sefidi F, Sherkat Daliri H. Evaluation of the relationship between educational development and social adjustment among Qazvin Dental students in 2010-11. Journal of Medical Education Development. 2013;6(11):1-10.Abstract/FREE Full Text
3. Chen J-C, Silverthorne C. The impact of locus of control on job stress, job performance and job satisfaction in Taiwan. Leadership & Organization Development Journal. 2008;29(7):572-82.Abstract/FREE Full Text
4. Slavin RE, Davis N. Educational psychology: Theory and practice. 2006.View Link
5. Heidari Pahlavian A, Mahjob H, Zarrabian M. The Relationship between Internal and External Locus of Control, Depression and Educational Performance among Hamedan Medical School Students. anian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 1999;4(4):23-32 Abstract/FREE Full Text
6. Valås H. Learned helplessness and psychological adjustment: Effects of age, gender and academic achievement. Scandinavian Journal of Educational Research. 2001;45(1):71-90.Abstract
7. Michaeli Manee F. Relationship of identity styles, identity commitment and gender with students' adaptation with college. Quarterly Journal of Psychological Studies. 2010;6(2):51-74.Abstract/FREE Full Text
8. Haghshenas H; Chamani R; Firoozabadi A. Personality and mental health differences of gifted high schools students compared to ordinary high schools students. Journal of Fundamentals of Mental Health. 2006; 8 (30): 57-66.
Abstract/FREE Full Text
9. Hofmann SG, Asnaani A, Vonk IJ, Sawyer AT, Fang A. The efficacy of cognitive behavioral therapy: a review of meta-analyses. Cognitive therapy and research. 2012;36(5):427-40.
Abstract/FREE Full Text
10. Vieno A, Santinello M, Pastore M, Perkins DD. Social support, sense of community in school, and self-efficacy as resources during early adolescence: An integrative model. American Journal of Community Psychology. 2007;39(1-2):177-90.Abstract/FREE Full Text
11. Tehrani H, Rakhshani T, Zadeh DS, Hosseini SM. Analyzing the relationship between job stress to mental health, personality type and stressful life events of the nurses occupied in Tehran 115 emergency. Iranian Red Crescent Medical Journal. 2013;15(3):272-3.Abstract/FREE Full Text
12. Kulik L. Jobless men and women: A comparative analysis of job search intensity, attitudes toward unemployment, and related responses. Journal of Occupational and Organizational Psychology. 2000;73(4):487-500.Abstract
13. Yazdanpana Mh, Hazrati A, Kiani S, Ashrafabadi M. The Role of Parent's Conflict Resolution Styles in Children's Social Adjustment and Their social Problem Solving. Social Welfare. 2013;12(47):267-79.Abstract/FREE Full Text
14. Durlak JA, Weissberg RP, Dymnicki AB, Taylor RD, Schellinger KB. The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. Child development. 2011;82(1):405-32.
Abstract
15. yarmohammadian A, Sharafi rad H. Analysis of relationship between emotional intelligence and social adjustment in teenager male students. Journal of Applied Sociology. 2012;22(4):35-50.Abstract/FREE Full Text
16. Ahlin EM. Locus of control redux: Adolescents' choice to refrain from violence. Journal of interpersonal Violence. 2014:0886260513520505.Abstract
17. Yoselyani G, Habibi M, Soleymani S. The relationship between discipline desired behavior and family functioning, locus of control and self-esteem of students. School Pcychology. 2012;1(2):114-34.Abstract/FREE Full Text
18. Naeimavi M, Maktabi G, Omidian M, Tofanizadeh K. The Impact of Emotional Intelligence Training on Bullying, Social Competency and Emotional Intelligence of the Primary School Fourth-Grade Students (the Second Period) in the City of Shadegan. Abstract/FREE Full Text
19. Kim Y-H. Correlation of mental health problems with psychological constructs in adolescence: Final results from a 2-year study. International Journal of Nursing Studies. 2003;40(2):115-24.Abstract/FREE Full Text
20. Feingold A. Gender differences in personality: a meta-analysis. Psychological bulletin. 1994;116(3):429.Abstract
21. Perlow R, Latham LL. Relationship of client abuse with locus of control and gender: a longitudinal study in mental retardation facilities. Journal of Applied psychology. 1993;78(5):831.Abstract
22. Mash EJ, Barkley RA. Treatment of childhood disorders: Guilford press; 2006.View Link
23. Larsen RJ, Buss DM. Personality psychology. Jastrebarsko: Naklada Slap. 2008. View Link

[Downloaded from journal.ihepsa.ir on 2026-10-10]

[Downloaded from journal.ihepsa.ir on 2026-10-10]